

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

Nr 6-2004

Vad har hänt inom
minoritetspolitiken?

Romerna får
en röst i Strasbourg

Här på ledarplatsen låg just innan pressläggning en årskrönika över allt som hänt under året ur ett romskt perspektiv, men det är svårt att förbise den enorma katastrof som nu drabbat världen, främst asiater, men även det stora antal svenskar som strukit med i den värsta naturkatastrofen i modern tid. Ingen har väl glömt Estonia än och detta är så mycket värre. Alla kommer åter att känna någon som har en anhörig eller vän som drunknat i Thailand, där de flesta svenskar befann sig. Och hur har det gått för sjözigenarna som bodde precis vid havet? É romani Glinda sörjer och sympatiserar med alla som drabbats.

Det nya året kunde inte ha börjat värre. För att inte tala om den svenska regeringens flathet inför katastrofens vidd och det oengagemang den visat. I Thailand brinner vreden bland svenskar mot den egna regeringen som övergivit dem. Familjer som själva måste hålla reda på sina avlidna kära, själva söka efter barn eller föräldrar som saknas, som skadade inte kan få vård för att den thailändska sjukhusvården, som normalt är av mycket hög klass, inte längre förmår hjälpa alla. Efter tre dagar skickar den svenska regeringen ner två små ambulansflygplan, samtidigt som mörkertalet för försvunna svenskar i skrivande stund kan vara så stort som över 4000 personer. Hur många som ligger skadade är det ingen som vet.

Nåväl, mitt i allt detta går livet trots allt vidare och något av det viktigaste som hänt för romer i år är bildandet av forumet för romer och resande i Europarådet i Strasbourg. För första gången kan romer göra sig hörda på en beslutsfattande nivå och de kommer att tas på allvar. Kanske innebär detta slutet på den misär romer i Östeuropa lever under, kanske innebär detta att romer äntligen blir behandlade som vanliga människor.

Bengt O Björklund

Fred Taikon och Bengt O Björklund, framför sitter Rosario Taikon Ali och Maja-Lena Taikon.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon och fax:

+46 (0)8-779 40 31
070-712 39 91

E-mail: fredt@telia.com

Postgiro: 19 54 82-5

Redaktörer: Fred och Maja-Lena Taikon

Foto och dataansvarig: Rosario Ali

Formgivning och textredigering: Bengt O Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang, föredrag och möten.

Vi tar emot texter på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:

fredt@telia.com

Innehåll:

Danmark	sid. 3
Kulturfestival	sid. 4-6
Rumänsk kämpe	sid. 7
Romarådet	sid. 8-10
Romer gör sig hörda i EU	sid. 11-13
Unga romer på väg	sid. 14-15
Bakro	sid. 15
Erkänd ???	sid. 16-18
Romsk man torterad	sid. 18
Nobelfest i Rinkeby	sid. 19
Musikstipendie	sid. 20
Korsord	sid.21
Notiser	sid. 22-23
Gamla bilder	sid. 24-25
Recept	sid. 26-27
Sista sidan	sid. 28

Bilden på framsidan föreställer Finlands President Tarja Halonen under när hon talar vid invigningen av forumet för romer och resande i Strasbourg den 14 december 2004.

Våra bidragsgivare

**Integrationsförvaltningen
Statens Kulturråd**

ISSN 1651-3258

Föreningen Romano kämpar för danska romer

Danmarks äldsta romska förening "Romano" höll sin nyligen sin första nationella konferens i romska frågor i Köpenhamn. Arrangör var föreningen Romano, som leds av Erik Stöttrup Thomsen sedan år 2000. Erik Stöttrup Thomsens morfar var en spansk rom som gifte sig med en dansk kvinna.

– Intresset bland våra politiker var mycket svalt för den konferens vi genomförde. Alldeles för få av de inbjudna politikerna kom. Det är Europarådets ramkonvention för nationella minoritetsgrupper som vi försöker använda oss av för att få de danska romerna erkända som en nationell minoritetsgrupp. Det är en mycket viktig fråga för oss. Att vi kan arrangera konferenser på denna nivå känns som ett steg framåt och att vi har en nationell tillhörighet, säger Erik Stöttrup Thomsen, ordförande i föreningen Romano.

Erik har själv romskt ursprung. Hans morfar var bosatt i England, men har sitt ursprung i Spanien och var från gruppen gitanos. Han hade inte det romska språket med sig för det hade den spanska regimen redan tagit ifrån honom. Eriks morfar kom från en mycket fattig familj, men han ville göra något med sitt liv och började med det han hade talang för, musik.

– Morfar lärde sig att spela violin, piano och harpa. Han arbetade på de stora atlantfartygen som tog passagerare från Europa till Amerika. Det var fin musik för första klasspassagerarna. Han blev senare dirigent för en symfoniorkester i England.

– Min mor växte upp i England, men flyttade till Danmark som ung kvinna efter andra världskriget. Hon ville ut och se världen och hamnade i Danmark där hon träffade min far som var dansk.

Under 1850-talet kom det 10 familjer från Slesvig-Holstein, som då var en del

av Danmark och bosatte sig på Jylland.

– Vi vet att dessa familjer under 1860-talet utgjorde en grupp på cirka tusen personer. Idag vet vi att de är cirka fem eller sex tusen personer. Av dessa är det många som inte berättar vem de är utan döljer sin etnicitet. Det finns även de som har glömt sitt ursprung, men de har romskt blod i sina ådror.

Är Gojlare så kallade rejsende?

– Nej, En gojlare är en tivoliarbetare, men de kallar sig för både rejsende och zigenare. Gojlare är med andra ord ingen etnicitet, det är ett yrke. I gruppen från Slesvig-Holstein fanns flera familjer som hade gojl som yrke i generationer. Det finns ett numera cirkus- och gojlarmuseer, ett i Köpenhamn och ett i Odense, där man kan se dessa människors historia med bilder och föremål, säger Erik.

Föreningen Romano stiftades av Fanny och Johannes Folkessen. Deras son efterträdde dem och var föreningens ordförande fram till sin död i augusti 2000.

– Jag var medlem då och arbetade tillsammans med honom från 1997. Efter hans död blev jag vald till föreningens ordförande, förklarar Erik.

Erik Stöttrup Thomsen är en ljushyad, blond man och när han talar med myndigheterna ordnar sig problemen, men han är djupt chockerad av den systematiska diskrimineringen av alla andra romer i Danmark.

– Jag upptäckte att myndigheterna systematiskt fråntog romerna sina mänskliga rättigheter och behandlade dem på ett

annat sätt bara för att de har svart hår och mörk hud och blev svårt skadad, säger Erik Stöttrup Thomsen.

Men detta var väl under den gamla regeringen? Danmark är ju känt som ett vänligt sinnat land där man inte haft några större konflikter med invandrare?

– Jag ska inte kasta skit på det land där jag är född, jag är även stolt att vara dansk, men jag har som barn upplevt att bara för att min mor var utlänning, inte för att de visste att hon var romsk, utan bara för att hon var utlänning, har vi haft problem för att samhället är intolerant.

Samtidigt är det normalt att danskar inte talar om det här med rasdiskriminering.

– Det är en hårfin balans mellan en fredlig folkmassa och förvandlingen till en mobb. Jag upplever att det finns intoleranta krafter som har släppts lösa i Danmark under den senaste regeringen, men det hela startade redan i början på 80-talet. Danskarna är rädda för att mista sitt välfärdssamhälle. Skatten är för hög och lönen också. Det innebär att Danmark inte längre kan konkurrera med andra länder. Rädsla för framtiden är mycket befogad. Deras instinktiva fruktan för utlänningar är förstäelig. De kommer inte att klara sig i framtiden om inget görs för att förändra situationen. Men det politiska etablissemangen vill inte förändra, för man inbillar sig att "håller vi bara fast tillräckligt hårt vid det som är kommer vi lyckas gå in i den nya världen utan att förändra något", säger Erik Stöttrup Thomsen.

Dimitri Keiski tillsammans med Magnus Hermansson och Leif Isberg

Romska kulturdagar i Gubbängen

Under dagarna tre i november 2004 höll Romskt kulturcentrum sina årliga Romska kulturdagar, nu för första gången i egna lokaler i Gubbängen. Stämningen var hög, lokalerna fullsatta och framträdandena av högsta klass.

Mellan den 26 och 28 november var det full fart på Romskt Kulturcentrum i Gubbängens centrum. Både internationellt kända och mindre kända romska artister från olika delar av Europa framträdde med sin häftiga romska musik under Romska kulturdagar. Bägge kvällarna var utsålda och större delen av publiken bestod av olika romska grupper, men även flertalet icke-romer gästade centret. Stämningen var mycket hög och trivsamt.

Men redan den 26 november inleddes de Romska kulturdagarna med invigning och visning av fotoutställningen "Rumänska bilder" av den kanadensiske fotografen Richard Adkin, boende i Budapest. Ett mindre antal bilder har tidigare varit med i romska utställningssammanhang, bland annat har hans bilder visats på Malmö museers utställning

"Romer och resande bortom romantik och plåga" i år. På Romskt Kulturcentrum ställde han ut sin konstnärliga dokumentation av romernas vardag i staden Timisoara i Rumänien. Richard närvarade själv vid vernissagen och berättade bland annat för besökarna hur skolsituationen för romska barn är i Rumänien. Utställningen kommer att pågå fram till årsskiftet och därefter fungera som en vandringsutställning runt om i Sverige.

Dimitri Keiski kvartetten

På lördagskvällen startade Dimitri Keiski festivalen tillsammans med sina ackompanjatörer Magnus Hermansson, som normalt spelar de flesta slaginstrumenten, men i kväll ackompanjerade han på congas tillsammans med Leif Isberg på elbas. Även Pianisten Tony Palm ingår i

Keiski kvartetten, men han insjuknade tyvärr. Tillsammans blandade de sina olika musikstilar och fick med sig publiken som fyllde i med sång när gamla romska evergreens kom upp på repertoaren.

Dimitri är 25 år, tillhör gruppen finsk kálo och bor i Gubbänge. Dimitris intresse för romsk musik kom i mycket unga år. Hans far lärde honom som ung pojke några romska sånger som de ofta sjöng tillsammans och sedan dess har han fortsatt att sjunga. Han lärde sig senare även att spela gitarr. Under sin gymnasietid kom han i kontakt med Djingos musik, något som ökade hans intresse för den romska musiken. Dimitri har många strängar på sin lyra. Han spelar och sjunger inte bara romsk musik utan även jazz, pop, rock och gospel.

Keiski kvartetten spelar och ger konserter på olika ineställen i Stockholm och medverkar ofta i olika romska musikprojekt när det beger sig. Just nu studerar han till sångpedagog på Stockholms musikpedagogiska institut och vid sidan om sina studier arbetar han

även som musklärare. Dimitri vill kunna leva på sin musik och han har stora förhoppningar om att kunna resa runt i Europa och vara med på de större romska musikfestivalerna med sin kvartett.

Romané Szatra

Romané Szatra med ursprung från Polen, numera boende i Uppsala, är en ung och lovande sång och dansgrupp på frammarsch. Under året har de uppträtt på många platser runt om i Sverige, bland annat under Farstas kulturdagar och under Skeppsholmsdagarna i Stockholm. De var även med och uppträdde på olika platser under firandet av den Internationella Romerdagen som årligen infaller den 8 april. Under festvaldagarna på RKC dansade och sjöng de olika sånger om både vunen och förlorad kärlek på både ryska och romanés.

Med sina ungdomar i gruppen inspirerar de andra ungdomar att lära sig dansa. När de uppträder på scenen dansar även publiken i gångarna. Deras vackra kläder är designade och sydda av gruppen själva. En grupp, vi säkert kommer att få se mer av.

Romané Pahka

Musik och dansgruppen Romané Pahka från Stockholm spelade och sjöng musik från ryssland och Polen. Bland de dansande finns en yngling som, till publikens stora förtjusning, visar en enorm förtärdighet när han dansar och steppar till den ryskinspirerade musiken. Romané Phaká dansade även en berömd romsk vals där tre personer dansar utan att hålla i varandra. En dans som man inte ser så ofta nu för tiden. Med i gruppen spelade och sjöng den berömda

Romané Szatra från Uppsala.

balladsångaren Witt Michaj som har deltagit i det flesta romska festivalerna runt om i Europa.

Jasmine Valentin & Donna Hedman

Två flickor som bara har det i blodet att spela romska melodier med inslag av Django Reinhardt. Publiken jublade då Jasmine spelade sina solon ackompanjerad av Donna.

Jasmine växte upp i en tiobarnsfamilj

Romané Pahká från Haninge.

Jasmine och Donna.

i Helsingfors. Hon började med att lära sig tre toner på gitarren när hon var 14-15 år. Idag skriver hon egna sångtexter, gör egna melodier och arrangemang. Jasmine är även en duktig självlärd pianist. Med sången "Niin kaunis on Taiwan" representerade hon Finland på Eurovision festivalen. Jasmine har spelat in tre CD-skivor i Finland med inriktning på finsk schlager och finsk populär musik.

Donna är från Jyväskylä och är även hon uppvuxen i en musikalisk familj med nio syskon. Donna spelade redan som 12-åring i sin systers band här i Sverige. Tillsammans har Jasmine och Donna spelat och sjungit sedan år 2001. De har hunnit med och turnera i Spanien, Grekland, Turkiet, Sverige samt i Finland förstås. Duon har precis avslutat en turné tillsammans med den kända operett sångerskan Tamara Lund och hennes 40-års artistturné, där de medverkade som gitarister och sjöng i bakgrunden.

Till våren planerar duon att komma ut med en gemensam CD-skiva med romsk musik från olika delar av världen med

egna influenser och eget swing.

Vasilis Pantir och Arto Tarkkonen

Den berömda violinisten Vasilis Pantir och den lika kände dragospelaren Arto Tarkkonen från Finland berikade festivalen med sin musik. Vasili är en rumänsk rom som är bosatt i Finland de senaste tjugo åren. Han började ta lektioner som sexåring och redan som tolvåring hade han Max Bruch, Paganini, Wieniawski, Eduardo Lalo på sin repertoar. Senare studerade han vidare på "Ciprian Porumbescu Conservatory of

Music" i Bukarest. Under perioden som han bodde i Bukarest undervisade han och han spelade ofta första violin i många symfoniorkestrar. Han ledde även flera orkestrar och var ofta solist i Radio-Televiziunea Romana. 1984 flyttade han till Finland och arbetade som solist och konsertmästare och senare som dirigent av staden Joensuu Symfoniorkester. Han är inte främmande för någon sorts musik och media i Finland har sagt att han är den störta gåvan som Rumänien har skänkt Finland.

Hans ackompanjatör, Arto Tarkkonen, har spelat med Vasile under många år och tillsammans hade de bägge varit solister på den finska operan. Även Arto har ett stort register på sin konstart. Han är inte främmande för att spela jazz på sitt enormt stora dragspel. Nu var de bägge med och förgyllde tillvaron med sin musik på RKC under festivaldagarna. Deras musik sträcker sig från Rumänien till Ungern med olika tchardasvarianter. En duo som vi säkert kommer att se mer av då det finns planer på att turnera i Sverige.

Vasilis Pantir och Arto Tarkkonen

Hon kämpar för de romska barnen

Diana Popa bor och verkar i Timisoara, nordväst om Bukarest i Rumänien. Där kämpar hon för de romska barnens rättigheter att bland annat gå i skolan. Hon beökte RKC i samband med Rickard Adkins fotoutställning, där hon även är med på några av fotona.

Diane Popa är 22 år och tillhör den romska gruppen Beaş. Hon bor och verkar i staden Timisoara nordväst om Bukarest i Rumänien. Diane brinner för sitt folk och flammar lätt upp då det går henne emot. Hon kämpar för romska barns rätt att gå i skolan samtidigt som hon själv studerar. På Rickard Adkins fotoutställning, som just nu visas på Romskt Kulturcentrum i Stockholm och som handlar om romer i Rumänien, kan vi se Diane i en bildserie tillsammans med barnen som hon älskar och vill arbeta för.

Romska barn blir inte insläppta i skolan med argument som att de inte är tillräckligt rena och att de inte har råd till matpaketet som andra barn har med sig i skolorna.

– De här reglerna ställer till problem för våra barn och därför har jag tagit min an dem för att få dem inskrivna i skolan. Alla barnen var så glada att få börja i skolan när jag började tvätta och klä dem. När vi kom fram till skolan ber jag barnen vänta i rummet utanför medan jag gick in för att tala med skolledningen. För dem berättade jag att jag hade en skara romska barn med mig som nu uppfyllde skolans krav, de var rena och hela och de hade även matpaketet med sig. Då kom de med undskyllningar att de inte längre fanns plats och att det var brist på lärare, berättar Diana.

När barnen fick höra detta blev de leds-

na och de fick traska tillbaka hem igen. Likadant är det på dagis, där blir barnen inte insläppta för de säger att de är smutsiga, sjuka och att de sprider smitta.

– Det är klart att de är smutsiga. Det är svårt för de romska familjer som inte har tillgång till vatten och sanitet. Ofta kan det bo sex till åtta personer i ett rum. Vägarna är dåliga och det är inte ovanligt att man måste gå långt på leriga vägar innan man kommer ut på asfalten. Föräldrarna sänder hellre ut barnen för att arbeta och hjälpa till med försörjningen, för det är få inkomstkällor. Därför arbetar hon även med barnens familjer för att övertyga dem om vikten av att gå i skolan.

– Skolministern gav oss tillstånd att låta barnen gå i förskolan, men det kom genast klagomål från de andra barnens föräldrar, med samma argument som tidigare. Vi vill inte ha de romska barnen i skolan, de är smutsiga och fulla av smitta därför kommer de inte in där heller, fortsätter Diane att berätta.

När hon inte arbetar med att själv

undervisa förskolebarn så att de är förberedda för den vanliga skolan, är hon engagerad i socialt arbete för romska kvinnor i "kvinnohuset för romska kvinnor". Där assisterar hon de romska kvinnorna när de behöver söka hälsovård. Hon hjälper även till med besöken i stadshuset, eftersom de flesta romska kvinnorna är analfabeter och inte kan läsa eller skriva, behöver de hjälp med att uttrycka sig för myndigheterna och att fylla i behövliga dokument.

Kommunen ställde upp och erbjöd dem ett hus, visade dem en ritning på en påbörjad byggnad, som bara hade fyra väggar och inget tak. Men när de beskådade byggnaden närmare visade det sig att den bara hade tre väggar och fortfarande inget tak. Nu planeras huset att byggas färdigt och få ett tak, med pengar från Rumäniens satsning för romer under PHARE projektet. Huset kommer att fungera som en mötesplats för romer, och ett center för den nybildade romska kvinnoföreningen "För våra barn".

Diana Popa

*Klara Grundberg,
Charlotta Wickman
och Romarådets
nya ordförande
Integrationsminister
Jens Orback.*

Regeringen satsar på antidiskriminering

Med den nye jämställdhets- och integrationsministern Jens Orback i spetsen samlades romarådet i november 2004 för årets sista möte.

Rådet gick igenom formerna och förutsättningarna för ett fortsatt arbete. Många var av åsikten att ingenting hänt, att rådet inte har någon större funktion.

Jens Orback tog över ordförandeskapet i Romarådet efter Mona Sahlin som lett rådet under två år.

Under sin tid uppmanade Mona Sahlin rådet att sända in ett förslag på en arbetsplan hur romerna ska arbeta i rådet. Resandefolket förslog att man skulle indela sig i arbetsgrupper beroende på bakgrund och behov. Mona Sahlin svarade att "vi hinner nog med detta så småningom". Sonny Jenfjord frågade vad som hänt med detta förslag.

– Kanske är det ett värde med sakkunskap från de olika grupperna, men jag är inte helt klar över det, svarade Jens Orback.

Även Stefano Kuzhikov känner att man är tillbaka på ruta ett.

– Frågan är hur representanter ska väljas in i rådet, vilka befogenheter rådet har

eller skulle kunna ha så vi kan komma med konkreta förslag. Gör vi inte det kommer kommunerna att använda sina egna metoder och sätt att arbeta på och då håller man sig strikt till sin budget, säger Stefano Kuzhikov. För vem har vi skapat detta råd, för er på departementet eller för oss romer. Det måste ske en förändring för att vi och jag själv ska känna att detta är något nödvändigt, annars tror jag inte att vi behöver sitta här och diskutera saker som vi diskuterar varje dag i vårt arbete.

Birger Rosengren satt redan med i den gamla arbetsgruppen på departementet.

– Det fungerade bra med en liten grupp, den var effektiv. Det nya rådet blev explosionsartat stort.

Den gamla arbetsgruppen bestod av sju personer. Romarådet består idag av 16 ledamöter och lika många suppleanter.

– Tyvärr lyckades vi inte med att ta fram en jämlik fördelning i rådet vad gäller kvinnor och ungdomar.

Även Baki Hasan, som även han har varit med en längre tid, tycker att det inte har hänt så mycket.

– Tyvärr kan man inte märka någon större skillnad. Visst har vi åstadkommit en del, men det känns som en droppe i havet. Så vad kan vi göra för att stärka rådets ställning? Det räcker inte med att bara träffas här och delge varandra information och sedan är allt frid och fröjd. I praktiken ändras ingenting. Vad jag menar är att vi måste stärka rådets ställning både från departementetshåll och från oss romer, så att våra förslag kommer ut till kommunerna i landet. Det är kommunerna och landstingens skyldighet att se till att man ska förändra, hjälpa till och bidra till det positiva.

– Vi har alla mycket annat att göra och att sitta i möten för mötets egen skull är det ingen som är intresserad av. Men det är viktigt att man frankt tar upp de behov och problem som finns. Sedan tror jag inte att vi alla gånger kan säga hur vi nu

ska lösa dem. Det måste vi göra tillsammans. I Sverige har vi kommunalt självstyre, men eftersom jag är ansvarig för diskrimineringsfrågor, är det en bra input för oss att få era synpunkter på både hur det ser ut och vad man eventuellt kan göra av det. Om vi har problemformuleringar, men inte hittar lösningar och metoder, då är det ingen ide att ha dessa möten, säger Jens Orback

Varje år kan man ställa sig frågan om vi ska fortsätta eller inte, för ingen är bekant av ett råd som är till enbart för sin egen skull. Jag vet att departementet har en stor glädje av detta och inte minst jag själv kommer att ha det. För vi ser att det är viktigt att ha den här inputen, inte minst för diskussionen kring diskrimineringsfrågor. Jag kommer att ta till mig dessa frågor ni ställer här, dels formfrågorna och hur vi sätter kraft bakom innehållet som vi sedan diskuterar.

Sedan finns det många hinder i det kommunala självstyret.

Uppföljningen av DO:s rapport

DO ska fortsätta att motverka diskrimineringen av romer genom information, utbildning och en vidareutveckling av handläggare och rutiner och genom att belysa strukturella hinder som missgynnar romer på till exempel bostad och arbetsmarknaden.

Forum för levande historia får i uppdrag att utveckla och sprida kunskapen om romers historia och antiziganism.

Myndigheten för skolutveckling får ett förnyat uppdrag att förebygga unga romers främlingskap i skolan och att utveckla metoder att främja romers utbildningssituation.

Regeringen utreder möjligheterna att inrätta ett institut för romska studier vid något av de svenska universiteten och hur en ömsesidig kunskapsutveckling kan främjas.

En arbetsgrupp ska tillsättas för att utreda hur minoritetspolitiken ytterligare kan bidra till utvecklingen av romers situation och hur stödet kan ges en omfattning som är mer att jämförbara

med övriga minoriteters samt på vilket sätt romernas behov av egna institutioner kan främjas.

Sverige ska genomföra OSSE: s handlingsplan för att förbättra romers situation och en interdepartemental arbetsgrupp tillsätts med uppgift att följa och granska genomförandet av den i Sverige och övriga Europa.

Regeringen ska se över möjligheterna till stöd för romska egenaktiviteter och särskilt möjligheten till ett ökat stöd till de lokala antidiskrimineringsbyråerna och de romska organisationer som arbetar mot diskriminering och för mänskliga rättigheter.

– För år 2005 föreslår regeringen till riksdagen att man ska föra över pengar från integrationsverket, som redan fördelas till minoritetsorganisationer, till regeringskansliet, det vill säga till vår enhet, som också har en pott att fördela. Vi kommer under år 2005 utarbeta de regelverk som ska gälla då dessa två potter sätts ihop. Vi kommer att ha en dialog med romska och andra minoritetsorganisationer och vår förhoppning är att det ska bli ett mer sammanhållet och tydligare system, säger Klara Grundberg.

I budgetpropositionen för 2005 föreslås att antidiskrimineringsbyråerna tillförs två miljoner till utöver det anslag de redan har. Totalt 11 miljoner kronor för 2005. När det gäller det kunskapsmässiga kommer ombudsmännen att bli mer involverade för att höja kvaliteten och kunskapen.

Diskrimineringskommitténs uppdrag att utreda möjligheterna till positiv särbehandling vidgas till att inte bara omfatta arbetslivet.

Sverige ratificerar tilläggsprotokoll nr 12 till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Regeringen tillsätter en särskild utredning om romers och andra särskilt utsatta gruppers behandling inom rättsväsendet.

Regeringen kommer att se över möjligheten till praktikövning som metod inom forskning och inom rättsväsendet för att synliggöra diskrimineringen.

Ett konkret exempel på praktikövning är att man skickar två fingerade lika ansökningar med en svensk och en icke-svensk till arbetsgivaren för att se om ansökningarna behandlas olika på grund av efternamnets ursprung. För tio år sedan var det ett oetiskt förfarande i forskningssammanhang, men nu har de ändrat uppfattning i frågan.

Regeringen utreder hur romer kan ges ett effektivt och utökat rättsligt skydd mot olika former av antiziganism.

Dessa är svåra frågor även för JK, som ska försvara både tryckfrihet och driva mål om hets mot folkgrupp. JK borde driva fler ärenden till domstol. Det blir ingen utredning om detta just nu, däremot vill regeringen följa de ärenden som kommer till JK och redovisa hur många ärenden som har lett till åtal och även en förklaring till varför andra inte ledde till åtal.

Barnombudsmannen får i uppdrag att utreda hur situationen för romska flickor och pojkar svarar mot kraven i Barnkonventionen.

Ifrån resandehåll kommer klagomål på att man inte uttryckligen nämner resande i regeringens handlingsplan utifrån DO:s förslag.

– Det är ett problem. Det är omöjligt att dela upp anmälningar efter vilken

Departementssekreterare Cafer Uzunel.

Romarådet i RKC:s lokaler.

romsk familjegrupp man tillhör, säger Lars Lindgren från DO. Vi är tvungna att hitta ett begrepp som täcker alla grupperna det rör sig om och som i anmälningar identifierar sig som romer. Om sedan folk väljer att kalla sig något annat, är en omöjlig uppgift för DO att avgöra.

Dessutom har två olika riksorganisationer för resande valt att ha den här skrivningen, men jag är väl medveten att kelderach inte är det samma som resande eller att kale är något annat än lovvara. Men när det gäller anmälningar spelar det ingen roll om du heter Lindgren eller Taikon. Romer är en övergripande beskrivning av en grupp som vi ändå kan enas om.

Birger Rosengren tillägger att vi inte har funnit det rätta ordet för anitziganismen som kan täcka alla grupper.

– Jag tycker att vi ska ha den respekten för alla grupperna och se till att de kommer med.

Han vänder sig mot Joakim Scheele på levande historia som tidigare sagt att det är ett stort projekt på gång om romer.

– Jag efterlyser den arbetsgrupp som för länge sedan skulle tillsättas. I den bör vi även ta hänsyn till de resande romer som har bott länge här i landet, att vi bör ha någon större utredning om detta när det

gäller det här projektet. Arbetsgruppen bör kontaktas så fort som möjligt, men så har inte gjorts. Jag tycker även att romer borde få vara med i utredningar om romer.

Lars Lindgren är dock oroad inför framtiden.

– DO har sagt upp mig från februari och det finns inga planer på ett fortsatt arbete kring romer som det nu ser ut i verksamhetsplaneringen. Det är möjligt att budgetproppen leder till att man ändå ändrar uppfattning, men min information den senaste veckan är att man vill styra intresset till andra etniska grupper. Därför har jag sagt detta till våra romska arbetsgrupper för det bygger på ett ömsesidigt förtroende.

– Regeringskansliet och regeringen har varit tydliga med att det här uppdraget ska fortsätta. Det är därför DO ska få ett ökat anslag. Efter den här uppgiften kommer vi att ta upp en myndighetsdialog och kontakt med DO och tala om för dem var vad regeringen har gett för uppdrag, säger Cafer Uzunel på Justitiedepartementet.

På dagordningen stod det även att Romarådet skulle nominera en romsk kvinna att delta i Peking +10 konferensen som ska gå i New York under januari som handlar om kvinnofrågor.

Det finns en informell arbetsgrupp av romska kvinnor på Justitiedepartementet som statssekreterare Lise Berg samtalar med. Där har man väckt frågan om att nominera en romsk kvinna till konferensen. Under det mötet kom kvinnorna fram till att Ramona Lindner Taikon skulle fara med den svenska kvinnliga delegationen till New York.

Lise Berg har senare sagt, "Eftersom den här gruppen inte är en utsedd, formell arbetsgrupp, är det viktigt att Romarådet tar detta beslut".

De romska ledamöterna ville inte ändra på kvinnogrupperns beslut och ville inte ha någon beslutsfattande roll i sammanhanget. Rådets förordnanden går ut i december i år och då ska man välja och nominera nya personer som ska sitta i Romarådet. Justitiedepartementet kommer att genom de olika riksförbunden ta in nomineringar. Man ska sträva efter en jämnare fördelning mellan kvinnor och ungdomar från samtliga språkgrupper.

Många ledamöter har uttryckt att det är för få möten och för lite resultat. Det behövs förmöten för att förankra dagordningen. Rådet är inte tillräckligt operativt, det är för dålig information om vad rådet gör och det finns för få kvinnor och ungdomar i rådet.

Romerna gör sig hörda i Europa

Den 15 december 2004 kommer att gå till historien. Då skrev European Roma and Travellers Forums ordförande Rudko Kawezynki och Europarådet generalsekreterare Terry Davis på ett partnerskap mellan Europarådet och Roma and Travellers Forum (ERTF).

Romer i Europa har nu en möjlighet att göra sin röst hörd i Europarådet och kommer att kunna lyfta fram alla betydelsefulla romska frågor. Detta är första gången i historien som romska nationella och europeiska organisationer från hela Europa får möjlighet att tillsammans diskutera och formulera sin oro och sitt hopp.

– Vi i Europarådet är stolta över att både Finland och representanter för romer och resande har överlämnat ansvaret för att förverkliga President Tarja Halonens initiativ. Nu måste vi försäkra oss om att både internationella och nationella myndigheter inte bara lyssnar till romerna utan även rättar sig efter dem, säger Terry Davis.

Finlands President Tarja Halonen initierade projektet för snart fyra år sedan under

ett ministermöte där hon tog upp frågan om att romer i Europa måste kunna föra sin egen talan i Europarådet. Resan fram till partnerskapets undertecknande har varit lång och tungdragen, med många detaljer som skulle passa in. Det var osäkert in i det sista om det romska forumet skulle anammas av Europarådets alla ministrar under mötet i början av november 2004. Förslaget om partnerskap med ERTF måste antas i konsensus, vilket också gjordes.

ERTF registrerades som internationell NGO (Non-Governmental Organization) så sent som den 21 september 2004. Organisationen har i uppdrag att representera alla Europas romer i Europarådet. ERTF kommer även att ha möjlighet att påverka beslut i olika processer. Kontakter kommer också att etableras

mellan Europarådets olika instanser. Detta gör att forumet kommer att få status som en distingerad organisation, skild från andra NGO:s, med mandat att representera romska samhällen i hela Europa.

Europarådet kommer att bidra med tekniska och finansiella resurser till två permanent anställda delegater, samt ett kontor på Europarådet i Strasbourg. Europarådet ska även bistå med service och ett årligt bidrag.

ERTFs uppdrag är att arbeta med frågor som mänskliga rättigheter, humanitära insatser, miljöfrågor, rasism och främlingsfientlighet, jämställdhet mellan könen, skydd för nationella minoriteter, rättsligt samarbete etc.

Undertecknandet av partnerskapet inleddes med att Finlands President Tarja

Nuvarande Interimstyrelsen i European Roma and Travellers Forum i Strasbourg.

Halonen höll en offentlig presskonferens där, bland andra, ett tjugotal romska medier från Europas olika länder deltog.

– För fyra år sedan föreslog jag att romerna skulle få en chans att göra sin röst hörda i Europarådet, för vilka andra än romerna själva kan vara de bästa rådgivarna när det handlar om frågor som rör dem själva, säger Finlands President Tarja Halonen.

Hon uttrycker en stor glädje över att hennes initiativ nu antligen blivit till en verklighet.

– Min idé var enkel, säger Tarja Hallonen. Jag ville att romerna skulle få en röst bland beslutsfattarna i Europa inom de områden som rör dem. Som vi alla vet har många romer det svårare än andra folkslag med arbete, bostäder, mänskliga rättigheter och så vidare i Europa.

– Det som vi inte har klarat av på 700 år räknar vi inte med att kunna lösa på två dagar, men redan nu ser vi ett ökat intresse för romer hos de 46 länder som har varit med i diskussionen och som nu har räckt fram handen för ett gemensamt arbete, säger Rudko Kawezynki under presskonferensen.

Under invigningen talade Terry Davies om att nu har romer och resande antligen fått en röst i Europarådet.

– De romska NGO:s som finns i Europa är inte bara en spegling av romernas längtan efter rättvisa utan också beviset på ett nytt sunt självförtroende har växt fram i deras kamp för rättvisa. Det dokument som vi har skrivit på idag talar för sig själv. Det handlar om ett partnerskap för att vi bland annat ska kunna stödja och integrera de romska samhällena i Europa som har det sämst.

Det var en mycket nöjd Tarja Halonen som talade under invigningen och tackade alla som stött hennes förslag under de fyra år som gått.

– Den här dagen kommer vi att minnas som en milstolpe i den romska historien. ERTF är en organisation med en helt ny struktur för att bättre kunna arbeta med mänskliga rättigheter. Folk frågar mig ofta varför romerna tar ett sådant stort utrymme i diskussionen om mänskliga rättigheter. Svaret är enkelt, romerna behandlas inte jämlikt. Romerna som grupp är oftare utsatta för diskriminering än andra och är oftare ekonomiskt svaga-

re än övriga i samhället där de bor. Det är därför vi måste koncentrera oss på dessa grupper.

Delegationen för romska ärenden har funnits sedan 1956 i Finland och Tarja Halonen, som har varit dess ordförande, har många positiva erfarenheter med sig från den tiden.

– Romerna är ett fantastiskt exempel på hur ett folk som lidit så under diskriminering ändå har lyckats överleva. En mångkulturell dialog är som mest effektiv när den förs på gräsrotsnivå. Arbetet med de dokument som undertecknats idag och för de romska organisationer som är inblandade är att skapa rätta förutsättningar för ett sant jämlikt samhälle. Detta forum som startar idag är ett kollosalt stort steg på vägen mot detta. Jag tror också att detta partnerskap kan komma att bli en expertgrupp för OSCE och EU.

Med dessa ord sjösatte Tarja Halonen sitt projekt och lämnade över ordet till Rudko Kawezynki.

Han ser med stor tillförsikt på Romaforums framtid och tror att detta forum kommer att vara till gagn för alla romer,

men han vet vilka problem som väntar organisationen.

– Vi har samlats här idag för att börja ett samarbete för de romer som har det svårt i Europa. Ett av de största problemen är segregationen i skolorna, men även att det finns romer som inte ens har tillgång till utbildning. Ett annat problem är antiziganismen. Den måste vi romer i Europa tillsammans bryta ner och det kan vi göra genom att ta upp och belysa frågan i Europarådet med sina fyrtiosex medlemsländer inom alla de olika institutioner som ligger där.

Rudko Kawezynki tror att det kommer att ta lång tid och menar att forumet har ett långsiktigt perspektiv för att förändra situationen för Europas romer.

Val

I januari ska Sveriges romer utse en delegat och tre suppleanter. Sverige kommer att ansöka om medlemskap via riksförbund och riksorganisationer. Delegaten kommer att vara en bland de 46 romska delegaterna från deltagarländerna som ska ingå i en arbetsgrupp i Roma and Travellers Forum. Sveriges alla romska riksförbund har tillsammans tagit på sig ansvaret att bilda valberedningar inom sina organisationer och därigenom nominera ett antal personer som senare ska ingå i valet av ledamot och suppleanter. Hänsyn ska tas till att det ska finnas minst en ungdom och en kvinna i delegationen. Nomineringen och valet bör vara klart till månadsskiftet januari februari 2005. Därefter kommer en röstning i Strasbourg att ske då den nuvarande interimstyrelsen ersätts med en permanent styrelse. Detta val ska förhoppningsvis ske i mars 2005. Därefter ska delegaterna träffas två gånger om året.

Varje internationell organisation har rätt att utse tre delegater till skillnad mot de nationella paraplyorganisationerna som får utse minst en delegat och tre suppleanter. Den minsta delegationen ett land har rätt att sända är en delegat och tre suppleanter. De största länder kan maximalt ha fyra röster. Endast de orga-

nisationer som är medlemmar i forumet kan välja ut en delegation som ska representera dem. Ansökan sker via det frågeformuläret som alla organisationer borde ha fått vid det här laget. Antalet röster bestäms av landets geografiska storlek sett till antalet invånare. Hur många romer det bor i varje land är ännu inte inskrivet i stadgarna, beroende på att den statistik som finns idag är ofullständig och gjord av icke-romer.

Sedan sommaren 2004 är forumet registrerat i Strasbourg. Sedan den 14 december 2004 har Europarådet en laglig skyldighet att stödja forumet.

Medlemskap är öppet för internationella organisationer och nationella paraplyorganisationer.

Delegaterna inte är medlemmar, medlemmar är varje lands paraplyorganisation.

– Kampanjen inför valet kan starta redan idag.

De fem internationella organisationer som har tre röster är Roma National Congress, IRU, International Roma Women Network, ungdomsorganisation Ferup, den kristna organisationen Gatief.

Tarja Halonens vision

Det kan verka konstigt för en del människor att Just Finlands President intresserar sig för Europas romer?

– Vi har en mindre grupp romer i Finland som har bott i landet i femhundra år. Även vi har sett hur romer blivit diskriminerade i Finland under århundraden, men vi har även sett att samarbetet med dem under de senaste decennierna har skapat ett positivt klimat och därför har jag en stark tro att andra romer kommer att få samma positiva samarbete med sina respektive länder i fortsättningen.

Den viktigaste frågan har hela tiden handlat om utbildning för romska barn, att de får möjlighet att gå i skolor och får samma utbildning som alla andra europeiska medborgare.

– Romer är europeiska medborgarna och har därför rätt till all utbildning på samma villkor, det är ett av många mål vi vill

uppnå. I en del länder i Europa är situationen för romer verkligen illa. Det är inte många som har vetskapen om att romer var de som hade svårt i alla lägen oberoende i vilket land de bodde i på Balkan under kriget, de blev indragna i kriget som syndabockar. Deras hus och hem brändes ner till grunden och romer fick fly för sina liv undan milisen. Det är det värsta som har hänt romer i modern tid.

Vilken status kommer romer att få i Europarådet?

– Jag hoppas att det nybildade European Roma and Travellers Forum kommer att ge större möjligheter på Europeisk nivå. Vi i Norden har redan ett samarbete med romer sedan en längre tid och även med samer och deras sameparlament som har varit ett gott exempel att arbeta efter i bildandet av ERT F i Strasbourg. Nu hoppas jag att nordiska romer kommer att fortsätta att vara starka och framåtsträvande i sitt arbete och bli en bra förebild för andra romer.

Hur kommer ERT F kunna påverka Rådet?

– Forumet är ett självständigt expertforum som kommer att vara med som en rådgivande samarbetspartner. Jag hoppas att forumet förblir självständigt, samtidigt som det är en demokratisk samarbetspartner i nivå med Europarådet, säger Finlands President Tarja Halonen till É Romani Glinda.

Tarja Halonen, Finlands president.

Kari Palmroth.

Unga romer på väg

Hösten 1999 började Kari Palmroth jobba på Socialtjänstens uppsökarenhet efter att han just blivit färdigutbildad behandlingsassistent. I sitt uppsökande arbetet träffar han väldigt många vilsna och ensamma romska ungdomar, en del med missbruksproblem.

– Jag upplever att ungdomarna idag befinner sig vid en kulturgräns mellan det romska och det svenska. Denna gräns har i viss bemärkelse blivit mera komplicerad, allteftersom deras integrering i det svenska samhället går framåt. Tidigare var de äldres auktoritet självklar och den egna gruppstillhörigheten mera entydig. Äldreauktoriteten bestod av äkta, ömsesidig respekt. Det var där man hörde hemma och där förmedlades värderingar och traditioner som gav identitet och en trygg social roll.

I dagens samhälle är det inte längre lika självklart och de romska ungdomarna löper risk att plötsligt upptäcka att de inte har något fotfäste, varken i den romska eller svenska kulturen.

– Många romska ungdomar upplever att de inte har förankring någonstans, att

de saknar positiva förebilder och mötesplatser där trygga vuxna aktivt kan lära dem något för ett liv i det svenska samhället. Denna rotlöshet och brist på självkänsla kan vara en startpunkt till drogmissbruk och kriminalitet.

Kari Palmroth tillhör kalegruppen som kom till Sverige redan på 1500-talet. Därför har nästan alla svenska efternamn. I dag bor kaleromerna både i Sverige och i Finland.

Kari Palmroth står med en fot i vardera det romska och det svenska samhället. Han har bearbetat erfarenheterna av sin egen tonårs- och ungdomstid och dragit slutsatser om vad som behöver göras. Han har upplevt hur unga romer har en tendens att hantera de fördomar och det avståndstagande som de möter med ett beteende som tycks bekräfta fördomarna.

– När man agerar på det sättet har man en grundsyn av hopplöshet – inget att förlora – som gör att man inte ens prövar sina möjligheter. Unga romer måste få en chans att bryta denna onda cirkel.

Hösten 2000 prövade Palmroth, som är behandlingsassistent, och Ossi Borg, som är elevassistent, i samarbete med sina föreningar Nevo Drom och Nevo Glimmos, några nya idéer och arrangerade kvällsaktiviteter, av typ ungdomsgård för romska ungdomar. Ett 40-tal ungdomar var regelbundna besökare. När den lokal som lånats ut av Studieförbundet inte längre var tillgänglig, måste verksamheten upphöra, trots att den väckt stort intresse hos ungdomarna. I det läget kontaktade Palmroth Stockholms Stadsmission i förhoppning om att få stöd för sin idé. Det resulterade i att Stadsmissionen blev huvudman för ett nytt projekt.

Alla ungdomar kan i princip söka till kommunernas ungdomsgårdar, men för romska ungdomarna är det ett ofrånkomligt faktum att de är en minoritet som möts av fördomar i många sammanhang. När de inte har en naturlig mötesplats blir alternativet ofta att de söker sig in till Stockholms centrum. Där utsätter de sig för en kraftigt ökad risk att bli inblandad i bråk och slagsmål, att komma i kontakt med droger och att begå brott.

– Projektet startade hösten 2002 och ska pågå till våren 2005 och har bland annat som syfte är att skapa en samlingspunkt för romska ungdomar, där de kan få stöd i en personlig mognads- och utvecklingsprocess som ger insikt och medvetenhet om den egna situationen i gruppen och i relation till majoritetssamhället. Därmed kan negativa och destruktiva mönster brytas och integration bli möjligt i stället för assimilation. Genom att ungdomarna på

olika sätt får kunskap skapas ett klimat och en atmosfär där deras självförtroende och självkänsla kan börja växa fram så att de framöver kan ta ett vidare ansvar för arbete och utbildning.

Målgruppen är romska ungdomar i åldersgruppen 13-25, år samt vuxna romer i Stockholms stad. Till att börja med beräknas ett 60-tal unga och vuxna att delta. Sistnämnda grupp förväntas successivt ta del i att ordna aktiviteter för de yngre. På sikt uppskattas att cirka 150 personer regelbundet kommer att delta.

Ossi Borg och Kari Palmroth har också startat Sveriges Romer på Väg, S.R.V, ett nytt Riksförbund som har som huvudsyfte att fortsätta stödja och skapa förebyggande insatser för ungdomar och att på ett nytt sätt främja samarbete och enighet bland de olika romska grupperna. De är övertygade om att tillsammans blir vi starka och kan föra in sin kamp mot diskriminering och romska rättigheter till ett högre plan.

– Speciellt när vi gör oss av med onödigt osämja mellan oss romer kan Gud komma in på ett helt nytt sätt och hjälpa oss och våra ungdomar att bli accepterade som fullvärdiga samhällsmedborgare med rätt till människovärde, säger Ossi Borg.

Projektet och föreningarna kommer i januari att flytta in i nya lokaler i Alvik, där det kommer att finnas ungdomsverksamhet i form av Internetcafé, musikstudio, biljard, föreningsverksamhet och representanter för riksförbundet.

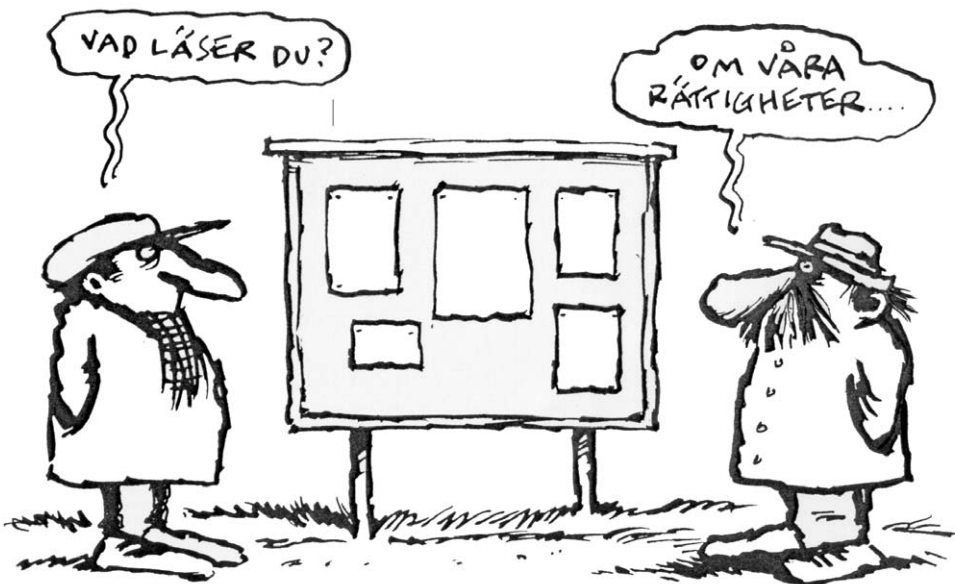
Ett nära samarbete pågår också med språkläraren Gregor Dufunia Tanmateos och hans förening Romano pasa.

– Att all ära i första hand tillhör gud minskar inte alls vår stora tacksamhet till

Stockholms stad, Ann Mari Algemo och Lena Loiske för deras engagemang, inte bara i det här projektet utan också i så många andra romska projekt. Ett speciellt tack också till Elisabeth Aguado från Stockholms Stadsmission, som verkligen har visat att de lever till sitt motto att utmana och komplettera samhällets insatser för utsatta grupper.

Ossi Borg.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Rosario Ali.

Charlotta Wickman, Birger Winsa, Sigrid Stångberg, Susanne Sznajderman-Rytz, Domino Kai och Markku Peura.

ERKÄNDA..... på riktigt eller var det bara på papper?

För fem år sedan blev judar, sverigefinnar, tornedalingar, romer och samer erkända som nationella minoriteter i Sverige.

Samtidigt erkändes även deras språk som nationella minoritetsspråk. Fem år senare görs en genomlysning av vad som skett sedan dess med en konferens. Arrangörer var bland andra Eskilstuna Kultur och Integrationsavdelning.

Olle Josefsson, ordförande för språknämnden och moderator tyckte att man kommit långt.

– Det är väldigt tydligt att minoritetsspråkslagstiftningen har inneburit att svensk språkvård har tagit ett steg ut i fler-

språkigheten och därmed har vi insett att det finns mer än ett språk i Sverige. Det har resulterat i en första skrift som kommit från svenska språknämnden "Sveriges officiella minoritetsspråk" som handlar om de fem minoritetsspråken och teckenspråket. Vi vet att dessa språk finns på ett helt annat sätt än för fem år sedan. Jag tror att man på det sättet faktiskt kan säga att minoritetsspråkslagstiftningen ändå inneburit ett genombrott för synen på Sverige

som ett mångspråkigt samhälle, säger han

Charlotta Wickman, huvudman för minoritetsfrågor på Justitiedepartementet

klargjorde vad regeringen gör eller borde göra i minoritetsfrågorna.

– Att det finns ett samråd mellan de nationella minoriteterna och regeringen är viktigt. Regeringen måste skapa förutsättningar för detta genom lagstiftningar, myndighetsstyrning och uppföljningsarbete. Vi måste ge skydd åt de nationella minoriteterna genom att värna om de mänskliga rättigheterna, vidta åtgärder mot diskriminering, främja ömsesidig respekt och förståelse mellan människor med olika bakgrund.

Kulturfrågan handlar om rätten till sin

egen kultur och om rätten att få uttrycka den.

– Det kräver att den har och ges utrymme. Därför har Kulturrådet ställt pengar till förfogande. Två uppdrag har nyligen startat. Vi har tillsatt en nationell samordnare för "Mångkulturellåret" och vi kommer att göra en översyn av presstödet. I det ingår att analysera behovet av dagstidningar som riktar sig till nationella minoriteter. Vi måste stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Tvåspråkighet är rikedom och en tillgång för vårt land som vi måste ta vara på. Men för att ett språk ska kunna utvecklas och leva vidare krävs det att det talas, avslutar Charlotta Wickman.

Många dialekter

– Det viktigaste som hänt är att meänkieli har blivit erkänt som ett språk, säger

Birger Winsa, forskare på finska intuitionen i Stockholm samt ordförande i SWBLUL. Eftersom dialekter alltid har haft en lägre

status än andra språk, höjer det gruppens status och gruppens identitet, vilket påverkar folks engagemang och vilja att använda språket i offentliga och privata sammanhang. Det påverkade även kulturverksamheten i framförallt Pajala kommun,

Men allt är inte en dans på rosor.

– Överföringarna av språket till nästa generation är svag. I Pajala tror jag att det bara är 20-30 procent av barnen som talar meänkieli. Det är inte bara gruppen som ska ta sitt ansvar utan de påverkas definitivt av statens ansvar. Stödet till minoriteter i allmänhet är magert, sju miljoner kronor ska fördelas på fem grupper vilket inte alls speglar de stora behov som finns. Sedan saknas det resurser till organisationerna. Det delas som mest ut 250 000 tusen kronor per år och det är fjuttiga pengar, tycker Birger Winsa.

Sigrid Stångberg representerar samerna.

– Vi har länge arbetat för att samiskan ska vara ett officiellt språk bredvid det

svenska. Det är bra att samiskan blivit erkänd som ett nationellt minoritetsspråk.

Men allt är inte bra. Sametinget började sin verksamhet 1993 och har arbetat mycket för just språket.

– Sametinget har arbetat för att ta fram en strategi för att höja statusen för språket och få en rejäl språkanvändning. I år har ett program för en offensiv språkpolitik tagits fram.

Samiskan är indelat i tre språk, nordsamiska, Luleåsamiska och sydsamiska.

– Men sydsamiskan kom i bakvattnet. Vi vill att kommuner med myndigheters hjälp anställer samisk personal så att det blir en språkanvändning i verkligheten säger, Sigrid Stångberg.

Susanne Sznajderman-Rytz representerar det jiddischiska språket i Sweblul. Jiddich är ett europeiskt språk som finns dokumenterat i Sverige sedan 1700-

telet och skrivs med hebreiska bokstäver.

– De flesta i min generation är semianalfabeter, men är bra att Jiddisch fått en legitimitet och en position bland de andra minoritetsspråken i Sverige. Det har betytt otroligt mycket för gruppen. Det är det enda landet i Europa utom i Holland och Finland där språket är erkänt.

Akademisk forskning

Löftet om akademisk forskning är än mer fjärran idag

– Jag tror att alla vi som är här känner att vi snarare är på väg ifrån de ursprungliga ambitionsnivåerna. Kulturstödet är att betrakta som nålpengar. När man ser hur mycket andra grupper i samhället får i stöd kan man inte påstå att detta är en seriös satsning, det är en skenverksamhet. Med all respekt för verksamheter som konferenser, möten och samråd, tror jag dock detta har en marginell effekt på stabiliseringen av språken och möjligheten att de utvecklas. Vi behöver en stor satsning att återerövra vårt skriftspråk.

Domino Kai, finsk rom, även han en av representanterna från SWEBLUL.

– Även vi romer är väldigt glada och stolta att vårt språk é romani chib med

alla dess varianter fått minoritetsspråksstatus. Runt om i världen talas det ett 60-tal dialekter. Därför är det inte så lätt att tala om

romska språk som många tror. Skolverket har kämpat med problemet i många år. Vi är glada över att äntligen ha fått ut böcker och läromedel på vårt språk.

Men förutsättningarna för romer inte är desamma som för andra nationella minoriteter.

– När det gäller ekonomiska medel ligger vi sämst till. Jag önskar att myndigheter och kommuner tog samarbetet med oss romer på allvar. Vårt språk är främst muntligt och det finns inte någon skoltradition bland romer. De är ofta okunniga om de rättigheter vi haft nu i fem år. Bland annat till hemspråksundervisning i é romani chib. Det är dock kommunernas

skyldighet att leva upp till dessa krav. Vi måste satsa på fler informationskampanjer för att öka kunskapen om våra rättigheter, säger Domino Kai

Många romer talar romanés men det finns en tendens att ungdomarna tappar språket.

– Jag menar inte att vi är offer, vi måste själva kämpa, men vi behöver förutsättningarna för att göra det. Romer är ekonomiskt och politisk en svagare grupp än de andra minoritetsgrupperna. Vi har inga romer på någon högre nivå, säger Domino Kai.

Markku Peura ordförande i Sverige-finländarnas delegation representerar finska språket i Sverige.

– Det är klart att det var viktigt att det finska språket erkändes som ett nationellt minoritetsspråk.

Medvetenheten mognade så småningom att vi inte längre är en invandrar grupp utan vi är en minoritetsgrupp och att finska språket har långa anor och traditioner i Sverige. Därför säger jag att det bästa inte har hänt än för det håller på att utredas om det skulle kunna hända.

Det stora problemet är att användandet av modersmålet minskar bland andra och tredje generationens sverigefinländare.

– Det finns fortfarande kommuner som vägrar finskspråkiga barn att komma till en finskspråkig förskola eller kommuner. Utbildningsministern påstår att undervisningen i finska minskar för att föräldrarna inte längre kräver undervisning i finska. Då har man kommit till något som kallas "blame the victim". Många ringer till kommunen och frågar var man kan få undervisning och får till svar att det inte finns någon. Många tröttnar då. Allt handlar om pengar och både stat och kommun säger hela tiden att de måste spara.

Lars Demetri är vice ordförande i romarådet.

– Det behövs minoritetsforskning och det har funnits sådan

om oss romer, men det har inte hetat minoritetsforskning utan zigenarstudier under ett halvt sekel. Dessa studier och forskningar är dokumenterade sedan 20-30-talet av olika forskare. Under sent 30-tal startades forskning i rasbiologi om romer. Numera finns seriös forskning om romer, men tyvärr är vi inte med i dessa forskningar. Det vill vi ändra på. Vi har inga romska forskare i Sverige som skulle kunna ta det här forskningsuppdraget, men det betyder inte att vi inte skulle kunna vara med som medarbetare i forskningen.

– Det är viktigt att forskning om romer inte uteslutande utförs av svenska antropologer, även om de är jätteduktiga, utan att den görs i samarbete med romer, säger **Joanna Bankier**. Det finns diskussioner

dels i den akademiska världen och dels bland minoriteterna själva och bägge dessa röster måste bli hörda. Jag som forskar om judarnas historia får ofta höra att jag inte kan tala i egen sak, men då svara jag att i så fall skulle inte svenskarna kunna skriva

sin egen historia utan borde lämna över det till ryssarna till exempel. Det är klart att man borde få skriva sin egen historia. Samla berättelser, intervjuer, sånger, material och utifrån det här materialet delta i forskningen.

Satu Gröndal är docent i Centrum för multietnisk forskning i Uppsala universitet

– Det behövs framför allt öronmärkta medel för forskning om nationella minoriteter. Det finns inte idag, man har inte följt med i den politiska utvecklingen i Sverige vad gäller finansieringen, vi som bedriver den här forskningen befinner oss i kategorier som småspråksforskning etc etc. Inom forskningsvärden har man inte alls förstått att vi har en ny politik idag. Detta är synnerligen viktigt när det gäller forskningen om romer och romska språk. Den viktiga frågan idag är hur den forskningen görs, av vem den görs och hur den görs. Universitetsvärlden behöver en ny handlingsplan, framför allt när det gäller romer som tidigare inte alls existerat som forskningsområde, det

innebär att vi behöver helt nya sätt att arbeta på än vad vi är vana vid i Sverige. Forskningen om romer måste dessutom göras i samarbete med romerna själva, men det tog tid inna man inom universitetsvärlden begrep detta.

– När det gäller de fem nationella minoritetsspråken ligger tre av dem bra till, men inte romanés och jiddisch och Europarådet anser att Sverige inte

har agerat i denna fråga, säger **Lena Huss**, docent i Centrum för multietnisk forskning i Uppsala universitet.

Jag tror att det beror på att man inte uppmärksammat de behov som finns. Det har aldrig funnits någon minoritetsforskning som gagnat dessa grupper tidigare och den forskning som bedrivs idag samarbetar inte alls med romerna själva. Det är majoriteten som forskar om minoriteterna. Det kan verka både välvilligt och paternalistiskt, men den är inte lika seriös som den forskning som bedrivs i Europa.

Romsk man torterad

Det har gått fem år sedan den romske mannen Dimitrijevic Dragan blev brutalt misshandlad av polisen i Serbien Montenegro.

Den 27 oktober 1999 blev Dimitrijevic arresterad i sitt hem i Kragujevac i samband med en polisutredning. När han anlände till polisstationen blev han handfängslad till ett element och slagen av ett flertal poliser, några av dem kände han och visste till och med vad de hette.

Poliserna sparkade och slog Dimitrijevic över hela kroppen samtidigt som de förolämpade hans etniska ursprung och förbannade hans zigeniska mamma. En av poliserna slog Dimitrijevic med en stor metallstång. En

stund senare lossade de på handbojorna från elementet och fäste dem i stället vid en cykel. Poliserna fortsatte sedan att slå på Dimitrijevic med sina batonger och metallrör.

Slagen fortsatte fast Dimitrijevic blödde ur öronen. Efter fyra och en halv timme släpptes han.

Denna grymma behandling gjordes enkom i syfte att få fram en bekännelse, men i slutänden blev det aldrig något åtal.

Som ett resultat av misshandeln blev Dimitrijevic sängliggande i tre dagar. Öronen blödde och han var svullen. Av rädsla för repressalier vågade han inte söka sjukhusvård.

I januari 2000 anmälde Dimitrijevic

poliserna för misshandel. När han sex månader senare inte hade hört något begärde han information om vad som hade hänt i hans fall, men han fick fortfarande inget svar, tystnaden var total och när ett år hade gått blev EERC inblandade tillsammans med HLC som tillsammans gjorde en anmälan år 2001.

Men inte förrän i november 2004 kom Europakommittén fram till att polisbrutaliteten som Dimitrijevic blivit utsatt för måste anses som tortyr. Kommittén ansåg också att Serbien Montenegro helt misslyckats med att undersöka vad som verkligen hänt när de inte ens tog i Dimitrijevic anmälan. Kommittén begärde att de serbiska myndigheterna gör en ordentlig undersökning kring Dimitrijevic misshandel och att de måste informera kommittén om utvecklingen inom 90 dagar.

Nobelfestligheter i Rinkeby

För fjortonde gången hyllar Rinkeby årets nobelpristagare. Initiativet startade med bildpedagogen Elly Berg, men redan tidigt drog hon in författarinnan Gunilla Lundgren i projektet.

I år hade turen kommit till Bredbyskolan, Rinkebyskolan och Knutbyskolan, att vara med i arrangemanget att hylla nobelpristagarna på Rinkeby bibliotek den 13 december.

Knutbyskolans barn stod för luciåtåget och sjöng kända julsånger för gästerna på svenska, engelska och italienska för att hedra årets Nobelpristagare i fysik Frank Wilczek vars farföräldrar kom från Polen och morföräldrar från Italien.

De tre skolorna hade tillsammans producerat ett trespråkigt häfte om nobelpristagarna i litteratur och fysik som delades ut till alla besökande.

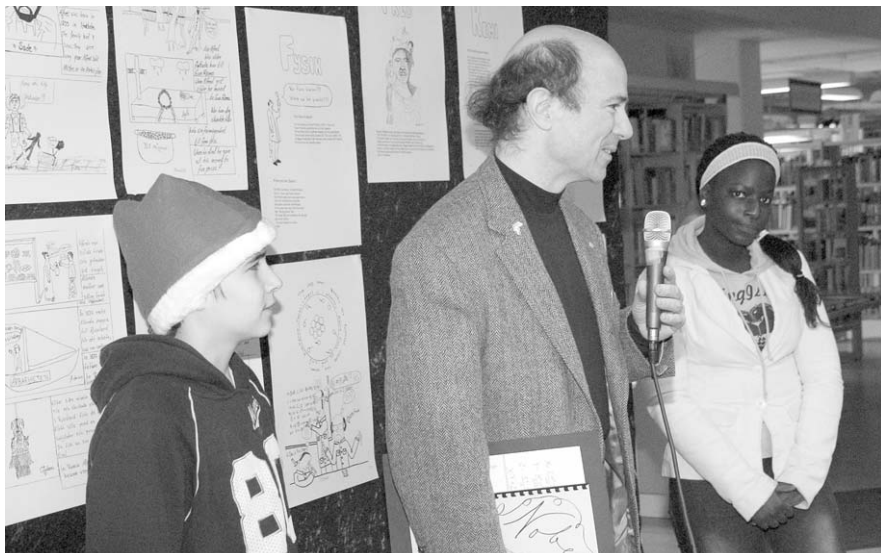
Vid presentationen av en utställning om Alfred Nobel, berättade tio elever från de tre skolorna om hans liv och upp-hovet till prisutdelningen.

Frank Wilczeks tackade barnen för att han blivit inbjuden till Rinkebybibliotek. Han berättade om sin egen immigrant-bakgrund.

– Jag växte upp och gick i en skola i New York som troligen liknar de skolor som finns i Rinkeby med barn från hela världen. Det är därför verkligen inspirerande att se att ni arbetar tillsammans och ser fram emot en bättre framtid, säger Frank Wilczek till barnen

Därefter berättade Margareta Holmkvist om Elfriede Jelinek, årets Nobelpristagarinna i litteratur. Margareta Holmkvist har översatt hennes senaste bok.

– Elfriede Jelineks är en kvinna som kämpar för de svaga mot de starka, mot förtryck och allt ont och det gör hon med ord, för ord är mycket starkare än alla vapen och för dessa ord fick hon nobelpriset i litteratur, säger Margareta Holmkvist.

Per Wästberg från Svenska Akademien, som bland annat tackade barnen för deras insats och för häftet, talade även han om Elfriede Jelineks.

Per Wästberg och några fler från akademien kommer att fara ner till Wien för att dela ut priset till Elfriede Jelineks som personligen inte kunde komma till Stockholm på grund av sjukdom.

– Elfriede Jelineks skriver om allting som upprör henne. Hon befinner sig i en ständig vrede över att världen ser ut som den gör, hon vet att det kan finnas godhet och generositet, men det är inte det som eggjar henne att skriva, utan de fruktansvärda missförhållanden och ojämlikheter som kan drabba man eller kvinna eller etniska grupper. Detta pris är ett pris som gränsar till fredspriset när hon skriver och verkar för en bättre värld, säger Per Wästberg.

En som var med och firade Frank Wilczek, nobelpristagaren i fysik, var Christopher Burjanski, en romsk elev.

Christopher som är intresserad av idrott valde redan i sjätte klass att söka sig till science med mer NO timmar och matte.

– Jag trivs i Rinkebyskolan, men senare kanske jag söker mig till Jakobsbergs eller Kungsholms gymnasium, för där kan man studera på idrottslinjen.

Christopher gillar att idrotta och teckna,

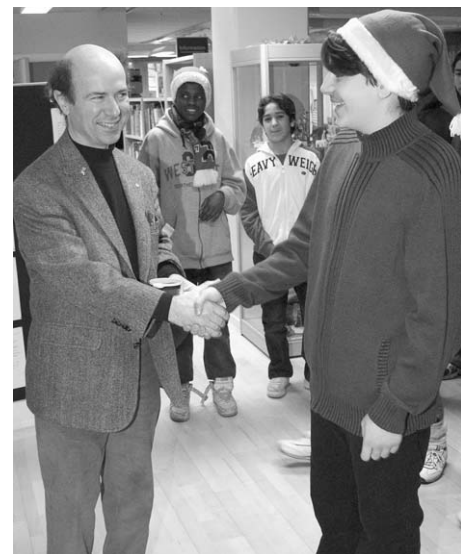
men han har inte valt hemspråk i skolan än.

– Vi talar romanés hemma, men jag kan inte skriva på vårt språk. Därför har jag funderingar på att studera romanés, säger Christopher.

Christophers föräldrar är med och peppar honom att gå i skolan och själv är han medveten om hur viktigt det är att ha sin skolgång.

– Skolan är jätteviktig för mig. Man kommer långt med studier, utan står man kvar på samma plats.

Festligheterna på Rinkeby bibliotek avslutades med att alla gäster blev bjudna på te och pepparkakor tillsammans med Nobelpristagaren Frank Wilczek.

Nobelpristagaren i fysik Frank Wilczek hälsar på studerande Christopher Burjanski.

Nytt romskt musikstipendium

Resandefolket i Skåne har instiftat ett kulturstipendium för att hedra den legendariska och mytomspunna spelmannen Lorens Brolin. Detta för att uppmuntra nya generationer av musiker att fortsätta spela i hans anda. Stipendiet delades ut för första gången den 12 december 2004.

– Tanken är delvis att ändra på det negativa rykte som resandefolket har fått genom att använda oss av vår anfader Lorens Brolin som var resande och bodde i Abbekås, säger Jan Ottosson, en släkting till Lorens Brolin och en av initiativtagarna. Föreningen Lorens Brolins Gille startades den 6 juni 2004.

Lorens Brolin levde under 1800-talet och var av resandesläkt. Han utvecklade sig snabbt musikaliskt och välkomnades med öppna armar för sin skicklighet på fiol.

Jan Ottosson berättar att det har instiftats två stipendier, ett för personer från tio till tjugio år och ett annat för personer från 21 år och uppåt. De som ska söka stipendierna måste ha Lorens Brolin på sin repertoar.

– Detta gör vi delvis för att bekämpa det dåliga rykte som finns om resanderomer. Alla våra barn har någon gång blivit kallade för svarta, tattare eller zigenare och det vill jag och flera ändra på. Vi vill att det ska låta: Oh, är inte du släkt med han som spelade fiol så fantastiskt, säger Jan.

Jan Ottosson hoppas att dessa stipendier kommer att skapa större tolerans.

– Hur kan man göra det bättre än med musik, säger Jan Ottosson.

Vi svenskar har en dålig kulturell identitet till skillnad från många andra invandrargrupper där identiteten är stark, menar Åke Person, ordförande i Skånes Spelmansförbund.

– Om vi själva har något som vi är stolta över så kan vi bättre förstå att andra etniciteter är stolta över sin kultur, säger han.

Tanken är att det ska bli känt bland allmänheten att även de resande har legendariska spelmän.

– Resandefolkets situation har förbät-

rats till det bättre genom tiderna genom den information resandefolket ha givit på de senaste åren. Men i sneda tider med folks rädsla så kommer rädslan och fördomarna fram igen säger Erik Mårtensson, en av jurymedlemmarna.

Priset delades i år ut av Sven Rosengren, viceordförande i kommunalfullmäktige i Skurup. Han tycker att resandefolket länge har varit utanför, men med detta evenemang kommer den allmänna inställningen mot romer att ändras och bli fredligare och trevligare.

Juryns motivering till att Reine Steèn, till vardags musiklärare på Österlens folkhögskola, fick seniorstipendiet på 5 000 kronor lyder: "Reine Steèn har gjort en enastående insats för den skånska folkmusiken genom att samla in och med ett rättfram spelsätt levandegöra den stora och värdefulla musikskatt som därmed har bevarats efter den legendariske spelmannen Lorens Brolin från Abbekås".

– Detta är första och ända gången som släkten Brolin själv utser en enskild stipendiat. Fortsättningsvis utser juryn båda kandidaterna, säger Cecilia Ottosson.

Juryns motivering till att Sven Midgren, musikstuderande i Lund, mottog barn & ungdomsstipendiet på 5000 kronor lyder: "God låtkänsla och spelmansmässigt framförande av Lorens Brolin-låtar för såväl normalstämd som omstämd fiol"

Nästa år räknar man med att det kommer in fler förslag på

stipendiat och då kommer juryn att träffas fyra gånger per år för att gå igenom de inkomna förslagen. Traditionen kommer att bli att man träffas andra söndagen i december på gästis i Skivarp för att dela ut stipendiet.

Föreningen Lorens Brolins Gille står för stipendierna med stöd från företagen i bygden, även Skurups sparbank är med som sponsor.

De två stipendierna delar på 10 000 kronor. Stipendierna kan delas ut till alla och man behöver inte vara rom för att få priset.

– Alla som har Lorens Brolin musik på sin repertoar kan få priset, kille eller tjej spelar ingen roll, säger Jan Ottosson.

Notiser och nyheter sedan sist

Stockholm, Gubbängen

Barnkonstutställningen Barnen i Jarovnice på Romskt kulturcentrum, har avslutats. Under visningsperioden har 15000 kronor samlats in. Beloppet går oavkortat till den romska grundskolan i Jarovnice i Slovakien. Den 20 januari till den 5 mars kommer Barnkonstutställningen att visas på Internationella Barnkonstmuseet i Vårberg, Stockholm.

Det kommer att visas omkring 50 verk, målningar och teckningar. Utställningen genomförs i samarbete med Romskt kulturcentrum i Stockholm och Internationella barnkonstmuseet. Utställningen planeras också att visas på RKC under våren 2005.

ÈRG

Skurup

I ÈRG nr. 5-2003 skrev vi om en rom som blivit kallad jävla zigenare samt fått höra att det är typiskt zigenare att lämna skiten efter sig, av en 54 årig arbetskamrat.

Ärendet togs upp i tingsrätten, som friade 54 åringen.

När ärendet överklagades och togs upp i hovrätten, dömdes den anklagade 54-åringen till dagsböter på sammanlagt 6000 kronor samt ett skadestånd på 5000 kronor för kränkande uttal.

Ystads Allehanda

Öland, Skogsby

Trubaduren och tonsättaren Torgny Björk har anmält sig själv till Diskrimineringsombudsmannen, DO, för att han har tonsatt och spelat in Gustaf Frödings dikt Skojare om resandefolket. Dikten finns med i Gustaf Frödings Gitarr och dragharmonika, som 1971 tonsattes och spelades in på skiva av Torgny Björk.

– Härmed får jag anmäla mig själv tillsammans med Gustaf Fröding, att under minst tre decennier har spridit en för resandefolket stötande och kränkande sång inför publik och via radio och television i hela Norden, skriver han i sin anmälan. Han känner att det är viktigt att få saken prövad av DO.

– Om DO ger tunga bevis för att Fröding och jag har haft uppsåt att diskriminera resandefolket, kommer jag att stryka Skojare från de verk som jag uppträder med, säger han.

Östra Småland

Skövde

En man och en kvinna av romskt ursprung söks av polisen. Mannen besökte en kiosk och erbjöd sig att sälja tobaksvaror. Personalen trodde att han var en försäljare och hänvisade honom till varuintaget. Det visade sig att mannens lager bestod av en kasse av olika snusstockar. Personalen avböjde köpet, då de misstänkte att det var stöldgods, mannen blev arg och sprang in i kiosken och hotade att bränna ner hela etablissemanget om de inte köpte hans snus.

Samtidigt kom mannens kvinnliga sällskap in och erbjöd sig att sälja guldringar till intresserade. Mannen och kvinnan försvann från platsen och är efterlysta.

Skövde Nyheter

Italien, Messina

Den starka Libecciovinden som svepte över Messina under julveckan, orsakade stora svallvågor som förstörde stora delar av landområdet där flyktinglägret San Raineri låg. Romska familjer var tvungna att överge sina boplatser. I avvaktan på den definitiva flyttningen till Campo Italia, har kommunen flyttat romerna till Santa Luciaskolan i avvaktan på husvagnar som kommunen kommer att ställa till romernas förfogande. En del romer valde ändå att övernatta i sina bilar fast de blev erbjudna det provisoriska boendet i skolan.

De starka havsvindarna har förstört stora delar av Tremestierstranden utanför Messina och det kommer att ta lång tid innan man har återställt landområdet.

La Sicilia

Budapest

Det nya EU-parlamentet får två romska ledamöter, båda från Ungern. Det Fridemokratiska partiet sänder Viktoria Mohacsi till Strasbourg som ersättare för Budapests borgmästare.

Viktoria Mohacsi har hittills varit ansvarig för romska frågor vid det ungerska utbildningsdepartementet. Den andra romen i EU-parlamentet är Livia Jaroka, invald för det konservativa partiet Fidesz.

TT-AFP

Sundsvall

En romsk familj som flydde från Kosovo till Tyskland 1992, kom senare till Sverige, Sundsvall.

Ärendet blev mycket uppmärksammat när familjens 15 åriga dotter tände eld på sig själv. Nu har polisen hjälpt migrationsverket med att avvisa familjen. Vid avfärden till Tyskland, det första EU-land där de sökte asyl, satte man hand och fotbojor på den 15 åriga flickan.

Vid ankomsten till Tyskland upptäckte polisern att man glömt en del av familjens tillhörigheter. Familjen hade inte fått med sig pengar och vissa ägodelar.

Pengarna har nu skickats till familjen i Tyskland, varifrån de ska skickas vidare till Belgrad.

Sundsvalls Tidning

Munkedal

Munkedals kommun väntas att tillsammans med Sundsvalls, Malmös, Lunds och Södertäljes kommuner få totalt 15 miljoner kronor för att arbeta med de romer som bor i kommunerna.

Kommunerna ska dessutom ha kontakt med andra EU-länder som arbetar med romer. I det planerade projektet ska det ingå att se till att de romer som är analfabeter får lära sig läsa och skriva samt att de lär sig svenska. Romerna ska få hjälp att komma ut i arbetslivet, det ska också ingå rekreation och sport samt en satsning på barn och ungdom. Stödet kommer från svenska ESF-rådet, Equal, med EU i bakgrunden. Men ett antal lokala medfinansierare och samarbetspartners krävs också. I Munkedal är Romska lokalföreningen, individ och familjeomsorgen, Arbetsförmedlingen, Svenska kyrkan och komvux involverade.

Bohuslänningen med Dals Dagblad

Fem niondelar av orkestern Svarta Safirer.

Göteborg, Angered

Intresset för romsk musik ökar hela tiden. På Blå Stället i Angered har medlemmar ur den musikaliska gruppen Svarta Safirer samlats för att berätta om sin musik. Gruppen Svarta Safirer bildades 1996 på en fritidsgård i Gårdsten och består av nio medlemmar varav två inte har romskt ursprung. Svarta Safirer har haft god hjälp av sin medverkan i tv-serierna Hammarkullen och Den förste zigenaren i rymden.

– Musiken handlar om romernas utvandring från Indien och det som hände sedan, säger gitarristen och sångaren Nuri Selim till Göteborgs-Posten. Han säger att även om musiken är glad, finns det mycket sorg bakom.

Just nu är Svarta Safirer tredubbelt aktuella. De förekommer i två tv-serier, Kniven i hjärtat och Orka, orka. De har också medverkat på Frölunda kulturhus som en del i Folk- och världsmusikfestivalen.

Göteborgs-Posten

Storbritannien

De brittiska invandringsreglerna diskriminerar romer som försöker komma in i landet. Laglorderna - den brittiska motsatsen till Högsta domstolen, har synat inrikesdepartementets försök att minska antalet asylsökande genom att redan i Prag hindra folk att gå ombord på plan destinerade till Storbritannien. Det brukar mest vara romer på de planen. Men alla tjeckiska romer är inte ute efter asyl påpekar BBC:s nättidning. Bland dem som avvisats redan i Prag har funnits flera som bara ville besöka släktingar i landet.

Medborgarrättsgruppen Liberty reagerade starkt mot regeringens asylpolitik som de ansåg är rasistisk. I första instans förlorade Liberty. Domaren tyckte att systemet varken var mer eller mindre klandervärdt än ett vanligt visumförfarande.

En överrätt fann att flygplatskontrollerna oundvikligen innebär diskriminering mot romer. Domstolen tycker att det är befogat eftersom det är mycket vanligare att romer söker asyl. Brittiska inrikesdepartementet har ännu inte kommenterat laglordernas utslag.

Stockholm TT

Gamla kära bilder berättar

Kära vänner av gamla bilder berättar. Den här gången tittar vi i Romskt Kulturcentrums bildarkiv. Där finns det många oidentifierade bilder på bland annat finska romer. Några bilder har namn, om än med ett frågetecken efter. Därför vore det roligt och en hjälp för RKC om de kunde få hjälp med identifieringen av dessa bilder, kanske över en kopp kaffe.

Nu vill vi på É Romani Glinda visa några fina bilder av romer under 50- och 60-talet då romska kvinnor i Europa ännu bar de traditionellt kända kjolarna, men här bär de även de typiskt finska romerblusarna. Märk även hur kvinnorna knutit sina huvudbonader (dikleá). I Rumänien kan man fortfarande se detta sätt att knyta ó dikló bland romska kvinnor.

Vi har inte några bilder på manliga klädesdräkter, som traditionellt bestod av hatt, väst, bylsade byxor, eller ridbyxor, och stövlar. De bilder som finns är oftast män med långa blanka stövlar, men inte hela kostymen.

Imitten på december var vi i Strasbourg och träffade då Veja Grönfors en av Finlands kända pastorer. Han kom i traditionell romsk kostym, se bara hur fin han är när han stoltserar tillsammans med en av Sveriges pastorer Lars Demetri.

En bild berättar så mycket, därför vill vi att ni läsare ska sända in era gamla bilder och berätta lite historia omkring dem. Vi publicerar bilderna i mån av plats. Givetvis returnerar vi era bilder. Skicka därför med fullständig namn och adress.

Den här gången tackar vi Romskt Kulturcenter i Stockholm för lånet av de fina bilderna ur deras bildarkiv, som är skänkt av Integrationsförvaltningen i Stockholm.

SMÖRGÅSTÅRTA

Det här behövs till ca: 20-25 personer:

48 st.	Landgångsbröd
600 gr.	Bregott
½ kg.	Dallas-sallad
½ kg.	Skagenröra
6 st.	Stora crabfish-stänger
500 gr.	Makrill i tomatås (4 burkar)
200 gr.	Böcklingspastej
400 gr.	Kräftost
18 msk.	Majonnäs

Till garnering:

1 st.	Gurka
1 st.	Salladshuvud
8 st.	Hårdkokta ägg
½ kg.	Skalade räkor
20 st.	Körsbärstomater
1 knippe	Dill
1 st.	Citron
16 st.	Rökta laxskivor

Majonnäs och skivad ost, t.ex. Cheddar

Gör så här:

Fyllning 1. Rör ihop makrillen med 5 matskedar majonnäs.

Fyllning 2. Rör ihop böcklingpastejen med 5 matskedar majonnäs.

Fyllning 3. Dallasallad.

Fyllning 4. Skagenröra.

Fyllning 5. Hacka crabfishen och blanda den med 8 matskedar majonnäs. Klipp sedan 6 st. stjälkar dill och blanda in i crabfishmajonnäsen. Hacka salladen.

Skär bort de hårda kanterna på landgångsbrödet.

1. Lägg ett lager av bröd så det täcker en stor bricka och bred smör på översidan. Bred makrillblandningen jämnt över brödet ända ut i kanterna.

2. Lägg ett nytt varv med smörade landgångar åt motsatt håll så att skarvarna inte ligger över varandra. Bred över böcklingpastejblandningen.

3. Lägg ett nytt varv med smörade landgångar åt motsatta hållet, bred över ett tjockt lager av dallassalladen.

4. Lägg åter ett nytt varv med smörade landgångar, bred över ett tjockt lager av skagenröran.

5. Lägg ett nytt varv med smörade landgångar, fortfarande åt motsatt håll. Bred över crabfishmajonnäsen och hackad sallad. Det sista varvet landgångar läggs med smörsidan neråt mot crabfishmajonnäsen och den hackade salladen, så att salladen ligger på plats.

Garnering:

Bred över majonnäs så den täcker hela tårtan, även kanterna.

Hacka äggen och strö över tårtan. Lägg räkorna jämnt över.

Skär tunna skivor av gurkan och tryck fast dem runt kanterna.

Vira laxbitarna och lägg dem runt kanten av tårtan. Skär citronen i tunna skivor och sätt ihop med gurkskivor, gör ett litet jack och ställ de ovanpå. Gör små rosor av tomaterna och placera ut dem också. Strö hackad dill över.

Smaklig spis och

God fortsättning på det nya året.

Piróžna zakúkensa

Gado trobúl pe 20-25 ženengi.

48 st.	Lungie mañré anda parno mañró
600 gr.	Čil (Bregott)
200 gr.	Böcklingpastej
400 gr.	Kräftost
1/2 kg.	Dallas sallad
1/2 kg.	Skagenröra
6 st.	Baré crabfishstänger
4 Kočii.	Makrill ande peredikasko sóso
18 msk.	Majonez

Gado trobúl oprál te šukarés é piróžna.

1 st.	Kreástevétso (Thulí)
1 st.	Saláto
8 st.	8 minútsenge čiradé parnoré
1/2 kg.	Raúglé ráki
10 st.	Peredéči tsiné sar le tšireáša
1 drez.	Dill
1 st.	Lemíja (Baró thai šukár)
16 st.	Felíi thufardó lolo mašo

Majonez, fersavó čirál ande felíi

Ker gadeá:

- 1. Pérvó lágero.** Hamisár o makrill ande 5 rojá majonéza.
- 2. Dújto lágero.** Hamisár o Böcklingpastej ande 5 rojá majonéza.
- 3. Trító lágero.** Dallas saláto.
- 4. Štárto lágero.** Skagenröra.
- 5. Panšto lágero.** Šin o crabfish ande tsiné kotorá thai hamisár o mašo ande 8 rojá majonéza. Šin tsiné tsiné kotóra ánda o dill thai hamisár andé jekh than le crabfish-majonézasa.

Šin tsiné kotorá anda é salata. Gadeá te pherés é zakúkensa:

Šin le zuralé rigá po o mañró. 1. Makh ieftá mañré le čilésa tho le pe jekh baró palstikosko tíari. Mai makh ánda o makrillsaláto, te vušaravés o mañró.

2. Mai makh sa gadeá but mañré, akaná tho le ande

kavér feálo línia te garavél é šindimáta, te inkerdion mai mištó ande jekh than. Makh böcklingpastej po o mañró.

3. Mai makh jekh lágero mañró čilésa, akaná makh but dallassallad pe le mañré. 4. Skagenröra. 5. Crabfish-majoneza thai o šindo saláto.

Ó palatunó lágero mañró čilésa, tho le mañré telé mósa te astárdiol é salata ande o čil.

Dekoratsiá:

Makh ó antrégo piróžna majonezása oprál thai pe le rigá. Šin le parnoré ande tsiné, tsiné kotorá, vušar é piróžna le parnoréna, pala godeá vušar é piróžna le rákionensa.

Šin tsiné felíi anda o kreástevétso thai kleosár pe le rigá te astárdion ando é majonéza.

Le o lolo mašo thai vuluisár po o naj te meážol sar jekh trumpeta tho pe le rigá krugóm é piróžna. Šin é lemíja ande tsiné felíi thai vi anda o kreástevétso, tho oprál pa jekh kávrete thai šin pe dopašeste banjar thai tho le oprál te ankel šukár. Šin le tsiné peredéči pe dupašeste te meážon sar jekh rosa, tho le ande maškar le mašesa. Akaná tsírutsa dill te šukarés é piróžna.

Xan pe sastimáste thai te avel o bers o nevo baxtaló.

Avsändare

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

B

Porto
Betält

Nya kurser för romer

Unga Romer På Väg och föreningen Nevo Drom - Stockholms romer på väg, arrangerar nya kurser till våren.

Datakurs

På Axvalla folkhögskola pågår en datakurs med datalärare Osmo Pesonen.

Kursen är mycket uppskattad och riktar sig till både gammal som ung.
Tid:
Måndagar 18:00
Plats: Axvalla

folkhögskola, Trekantsv. 1, 5tr

Kontaktperson: Kari Palmroth 070-7464225

Friskvårdskurs

En friskvårdskurs för kvinnor mellan 20 och 30 år startade i höst och fortsätter i januari. Lättare gympa/aerobics erbjuds en gång per vecka. Utbildad sjukgymnast och terapeut finns också tillgängliga för att starta en kurs i avspänning, kost, hälsa och förebyggande träning mot värk och skador.

För tid och plats **kontakta:**

Lenita Lindgren: 073-9989519/08-6430254

Ungdomsverksamhet

I vår ungdomsverksamhet har vi bland annat en pojk- och en flickgrupp. Ungdomarna är mellan 12 och 18 år. Vi samarbetar med Solberga ungdomscenter. Centret erbjuder många olika aktiviteter som exempelvis kareoke, studio/musikverksamhet, it-café, gym, idrotts hall och bastu. Vi kommer även under vårterminen ha lägerverksamhet.

Tid
Pojkgrupp:
Måndagar
16:00

Flickgrupp:

Fredagar 16:00

Plats: Solberga Ungdomsgård, Sulvägen 22-24

Kontaktpersoner:

Lenita Lindgren 073-9989519/08-6430254

Kari Palmroth 070-7464225

Kurs i romanés

En kurs i romanés startar igen den 15:e januari och hålls av läraren Gregor Dufunia Tanmateos som studerat för professor Ian Hancock i USA. Dufunia hävdar att det är nödvändigt att lära sig det ursprungliga romska språkets grammatiska form. Först då kan man få en övergripande kunskap och möjlighet att kommunicera med romer

från olika delar av världen. Han tror det är omöjligt att lära sig romanés genom att enbart inneha ett stort ordförråd. Dufunia använder sig av musik, kassetband och video i undervisning. Kursen är mycket efterfrågad och har en lätt- och rolig inlärningspedagogik.

Kursen är en samverkan mellan föreningen Nevo Glimmos, Nevo Drom och projektet "Unga Romer På Väg".

Tid: Måndagar 18:00- ca 19:30

Plats: Filadelfiakyrkan i Spånga

Kontaktperson: Ossi Borg 070-1566204/08-7956302

Kari Palmroth 070-7464225